

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
Ser. 662

Title: *Veta Kanda*

662

व्रतकान्द

Incomplete

:	Vrata k ānda	:	Title
:	:	:	Author
:	:	:	Editor
:	:	:	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
662:	Begins & Ends abruptly	Remarks	

मरुततनाम्नकोत्यायसलोहापहरणगगरतुरगमनुजमानिनिमेदिन्याद्यपहरणपुष्यक कपतुवतणकाष्टघ
टपटारहोपकरणाद्यपहरणगुरुतत्यकसममोचपित्तसंबाधनीधनरुधास्वन्यादिपित्तस्वस्मातेधस्तस्तस्त
तासापतिमात्मातुकादिपित्तभायोतन्याभागीनी आचर्यभार्यस्तपरनारीविधवंत्यजागमनादि॥ ॥
अधोपपातकानि॥ ॥ गोवधोव्रात्यपस्तयक्षणाचापक्रिया॥ पण्याजीवनानि वृद्धजीवननिदिताथो पतिव
ननास्तिकव्रतभापस्तनविक्रियादि॥ धान्यराथपक्षस्तपतडागारमाविक्रय॥ आत्मनिमित्तपरापवादमध्यप
राभिषेवण इंधाननिमित्तहमद्येवतस्त्रीदिसापधीजीवनहितयोनितिषेवण वैश्यगमनपाठितागमनजा
रीविखेरीपाकन्याजश्वलाहमि अन्यजातिस्त्रीसंबाधितिपरदारापारधनकास्वस्त्यस्त्रीपतितापति
धनीपुरुषाद्वेषीणा अनन्यपूर्वपरास्त्रिसंकीर्णसकरस्त्रिपतितापत्यास्त्र अज्ञानज्ञानिस्त्रिगमनकन्या

व्रतं

॥४॥

हृषणअयोनिरेतः अकनादि ॥ जातिसंकरकरकरबापणोपद्रवपुरुषमैथुनादिसंकरोकरणादिरवरोआदि
श्वजगजमहिषिवधाधिपात्रिकरणअपात्रिकरणानिदिताकारणकमीकीटाकारिप्राणीवधजातिभ्रंशप्रकि
र्णकादिनां ब्रह्महत्यासमानां क्षत्रीयवैश्यव्यतिरिक्तशुद्रामैलसगमजातीभरणकरणपितृमाचुडरुभावा
दिताज्जातजनवैभो ह्युपगतडागारामभेदनहनकमीभिचारकृत्यस्मरनाममादकत्वाच्चाटणाविद्रूपण
असंख्यस्त्राभ्यासप्रापयित्तचिकित्साप्रापयित्तशकुनानिमित्तज्योतिःशास्त्रविषययागादिजातिभ्रंशक
रादिब्राह्मणाधिःकरणभ्रंशानिदाकरणक्रतुकरणकरगृहधारणीविनहरणादिधर्मकार्यविघ्नकरणनिदाच्चा
पवादात्तसाधय अभिज्ञासिद्धा अपेक्षापेक्ष अलेखारण लेख्यअवोष्याद्योष्यअस्मृष्टासृष्टआप्तोप्या
भोज्यआनरिहणानिर्दिष्टाणआवाच्योवाच्यपरनिर्दिष्टास्तितिस्वापपवादात्तनृपभाषणधनदाना

श्रीरक्तः

॥४॥

सृष्टासाधणादिमकनीकरणाख्यपुष्पफळविक्रपादिजातिभ्रंशकरणाद्विब्राह्मणाधिः करणरासभास्त्र
कीर्णकारयनग्नस्मनभोजनादिवांस्वस्त्रीगमनयुरुधिः करुणाभ्रंशविप्रावमाननवाससाविप्रकठबंधनतद्वेदजोद्यमन
पातनत्वमेदासृक्प्रदनास्यंतभोणितस्त्रावपादप्रद नजेकेनेतःखलनमळमुत्रादिकृतशोनाचमनाद्यावरविच्छेदनधन
लोपनग्नस्त्रीनिस्त्रिणोउपासनादिपेनमहायज्ञस्यकाळांतरितसंमध्यांतरितजरितजपहोमपूजादिथ्यादिकर्म
लोपस्वस्त्रीतंचतगमनआस्नानभोजनपर्वमैथुनपत्तिवेषम्यनदीसकरकन्याविघ्नकरणअनध्यायाध्यायध
नदेवलेकाद्यनभभ्रंशदिक्कषिरुमहेयादिशिक्षाभारवाहकशित्यविघ्नभ्यासकदधिमधुदहनक्षीलवणतिल
तैलकर्पासधान्यविक्रयपतितम्येष्ठसंभाषणवस्त्रस्त्रंविनामत्रोत्सागादितेनपतितादिपंक्तिभोजनअ
दंभ्यादुनानृतवादानादिसमस्तपापानामत्यमत्यः बडुकाळादरनैरेतेयणखरुदभ्यस्तानामनावम्यासा
चउक्ताभाषणामपनादनायधर्मअथकाममोक्षाचतुर्विधपुण्यपुरुषायांसिध्यर्थब्राह्मसन्निधौस्त्र्य

नाययणतुक्कसिबंदावनसन्निधौ ब्राह्मणाभुक्त्या भागीरथीस्नानमहं करिष्ये। तथा च नमस्म गोमयम
 दारी स्नानमहं करिष्ये। गंगा प्रार्थनं। इयं मे गंगेयमने सा स्वति शुद्धिद्वि सोमं सत च तापरुष्या॥ ३॥
 सिद्ध्या मरुद्वेदेन सत्यात्तं केचन यस्यास्तपो मया॥ १॥ सितसितसरिते यत्र संगतं तत्रास्मता सोऽहं मयं तंति॥ एवेतन्
 विसृजति धीरास्ते जना ३ सोऽमृतं त्वं भजते॥ ३॥ ॐ आपो नाहं सर्वं॥ हिरण्यं शृङ्गां वरुणां प्रपद्येति यं मदीहि
 याचितः॥ यन्मया नुक्तं मसाधुना पापं यश्च पाति न ह॥ नामो गतये शक्तमतेन स इन्द्राय वारुण्ये नमो न्यः॥ यदा पात्र
 यदमेध्यं परशोत तदपगठतां। अत्याशा नास्ति पानाघ चतुष्टयं प्रतिग्रहात्। एतन्मेवरुणो राजा प
 णिना सवमं शतु। सोऽहं पापो निरुज्यो निविमुक्तो मुक्त किल्बिषः। नाग छेदं हमारु हग छेदं नृणो
 कितां। नमो गतये धृतिव्ये च नमो वायवे चोत्तमाय च दिवे नमः सूर्या चंद्रमसे नक्षत्रेभ्यश्च नमः।
 भानि रश्मि तर्मदा च नर्मदा च सस्वती॥ विटोका च वितं च तिको शि कंदु की कस्तूर प। गोम

श्रीस्त
 ५

वणमात्रेण सर्वपापं नश्यति॥ पावित्रं परमं गुह्यं कीर्तयेद्यस्तु मानवः॥ सर्वा कामानवाप्नोति व्रतस्यास्य फलं भवेत्॥ ॥ इति श्री नृसिंहपुरा
 जे नृसिंहपुरा दसवादेन तुर्दशी व्रत कथा समाप्तः॥ ॥ अथ अशोकाष्टमी व्रतं॥ युधिष्ठिर उवाच॥ लक्ष्मीनाथ नमस्तुभ्यं त्रैलोक्याधीय
 ते प्रभो॥ भक्त्या वां देव देवं शभक्तानां गुरुद्वज॥ त्वं तोहं श्रोतुमिच्छामि धीमं व्रतमुत्तमं॥ तन्मे कथयस्तु गोविंद कृपां कुरु यदुत्तमं॥
 रुद्र उवाच॥ अस्ति ग्राह्यं व्रतं राजन्यत्पराहं वयाधुना॥ ततो व्रतं वादिष्यामि शृणु धैर्यं काग्रमानसा॥ कर्त्तव्यं कुरुष्व क्षस्य अष्टम्यां वन
 राधियः॥ उपोष्येत् प्रयत्नेन सिद्धिं कामदं व्रतं॥ युधिष्ठिर उवाच॥ कथयस्व जगन्नाथ प्रसीद परमेश्वर॥ श्रीकृष्ण उवाच॥ पार्षते द्विवसे
 प्राप्ते दत्तं धावनपूर्वकं॥ श्वेतं रक्तं रपीतं च॥ निष्कं सखे नरः॥ राधा दामोदरं मां च तथा वणा कुटुंबक॥ श्रीधरं बटुकं च त्रेशं कंदि
 ग्विलोकितं॥ आदौ त्रिरेखं गणाधीशं ते पुत्रपुतः शिवः॥ एवं विष्णुं त्रिरेखं तत्र वंस्त्रिंशतिर्जयं॥ पश्चात् सृजोत्तमाराधयस्वाप्यते
 चित्रमंडले॥ गंधपुष्पाक्षतैश्चैव नैवेद्यं दत्तं पावितैः॥ मिष्टैश्चास्त्रिंशत्पिष्टैश्च यथाविज्ञानुसारतः॥ करकं तोयसंपुर्णं कृष्णं इव
 निवेदयेत्॥ रात्रौ जगत्परां कुर्यात्पुनरात्रौ विसर्जयेत्॥ शशांकाय प्रदायाध्यं यावत्तद्रोदयो भवेत्॥ पुष्पैश्चाक्षतैश्चंद्रं
 जानकारयेत्॥ श्रीरोहायै वं संहृतं अजिगोत्रं समुद्रवः॥ रोहिणीं चतुर्भुजं सोमं अर्घ्यं प्रतिगृह्यतां॥ इति वंदाष्टमं मंत्रः॥ ॥
 पश्चात् पूजां प्रकुर्वन्त उदिवं द्रमद्वयं विधिं व्रतं कुर्यात्तुर्द्वयं नृपोत्तमं॥ जातमोतराजं तां चोकां नृवतेना वं संहृतं॥ विप्राय दक्षिणां

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is densely packed and spans the width of the page. The script is dark and appears to be from a historical period, possibly the 16th or 17th century. The text is written in a single column and is surrounded by a simple border.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is densely packed and spans the width of the page. The script is dark and appears to be from a historical period, possibly the 16th or 17th century. The text is written in a single column and is surrounded by a simple border.

वतकांडः

दद्यात्प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ पश्चाच्चरात्रौ भुंजीत यावत्कुटुंबसहायवान् ॥ एतदेव व्रतं रामया प्रोक्तं तवाग्रतः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ ॥ अशोचामि
कथं महा ॥ व्रतं क्लृप्तं पूज्योपत्रवर्णिकसं वर ॥ एतदेव महाश्रव्यं श्रुतं च बहुधा व्रतं ॥ कुनपुण्याप्रभावेन प्राप्तं पूजां वणि कृतया ॥ क
रत्तुल्यतां यातस्तुल्यपूजां वरणिणां ॥ एवदवस्माच्चैव कृपां कुरु यदुज्जमा ॥ एतदेव महाश्रव्यं परकोत्तुल्यं हि मे ॥ श्रीकृष्ण उवा
च ॥ शृणु राजा व्रतं महाश्रेष्ठं प्रभावं वणिजोपि हि ॥ आसीदुत्तरकूलेषु देशे स्यामरकटकः ॥ तत्र देशे वनिकुपुत्रा विरधुना मिस्तु व्रतः ॥
तीर्थैश्च विविधैर्दीनैस्तथावातिथिपूजनैः ॥ मम व्रतं परे नित्यं सद्धर्मपरश्रव्यः ॥ एवं स च वणिजिष्ठं कुरु पुण्यं महा निश ॥ तस्य पुण्य
प्रभावेन पुत्राः सप्त प्रसूयिरे ॥ आरोह्य दीर्घमायुश्चापि तमात्रौ श्वकुलकाः ॥ धर्मज्ञाः पितृभक्ताश्च मातृभक्ता पुनश्च न ॥ देवब्राह्म
णभक्ताश्च सदा वारं वरास्तथा ॥ नामाच शृणु राजा इयथा तेषां वणिक् स्मृतः ॥ धर्मो ज्योतयानंदो श्रीकरो विजयस्तथा ॥ धनद
नोक्तमंतश्च एव नाम धर्माक्रमं ॥ तेषां नामस्तु संतं वस्त्रीणां नाम तु तदुवेत् ॥ संप्राप्तैर्कार्तिके मासी अष्टम्यां च नृपोत्तमा ॥ व्रत
मारभ्य तैसर्वैरेकविंशत्संभावतः ॥ नियमं प्रतिगृह्यैव यथाख्यातं तवाग्रतः ॥ वणिजस्तु वनिष्ठस्तु पुत्रो जरातिष्ठति ॥ ओषधं दायया
मासश्रावणे पुत्रवत्सला ॥ गृह्यापारसाध्वी नृजो नृपधारेण ॥ विषप्रशयतदा पुत्रो सापितं दोषकेशु ॥ तस्मिन्मासे व्रतं कुरु स्तथा पुत्रवधुरपि ॥
सर्वांतस्या उयोष्याप्यपिता तस्या रमीदिने ॥ यत्रै पूजां समादाय पूजयेयुः शुभात्मी ॥ ततः सावगतास्तत्र यत्र स्थपतिपुत्रकः ॥ यावच्च

अशोचामि

प्रतिमाहस्तपत्रपुण्यादिकल्पनां ॥ तस्यानशक्तिसानारीकयंकुर्यादुतं विभो ॥ ईश्वरोवाच ॥ अशक्तमन्मया कार्या प्रतिमा चापि मन्मयी ॥ पा
त्राणि वैष्णवान्येव पुण्याणी सहजानि च ॥ अक्षिते स्तुतुः रेव श्रद्धया फलमाप्स्यसी ॥ श्रीकृष्णोवाच ॥ ततः श्वके व्रतं गौरी मनसा वा
क्षितं फलं ॥ पूर्वा व्रता भवत्सा तु भाग्यसौभाग्यसंयुता ॥ त्वमप्येतद्व्रतं कुंतिकुरु श्रद्धासमन्विता ॥ सूतौवाच ॥ अथ कर्तुं व्रतं कुंति
संबोधानं तथा कुरु ॥ गांधारी वापितत्कृत्वा चक्रे ततश्च मादरात् ॥ तस्याः पुत्रशतेनापि अनिकान्तिके तदा ॥ कृत्वा च तन्मया गौ
रीहरं हरभवेव च ॥ व्रतं त्वरितं मारिभतान्निशम्य विषादिभिः ॥ कुंतिवाक्यमुवाच देगांधारी पुण्यकारणं ॥ तस्याः पुत्रशतराक
शासनं व्रतं तस्य ॥ मम पंचस्तु तस्तेपिनशक्ताकापिकर्मणो ॥ सूतौवाच ॥ कृत्वा तदुर्जुनप्राहमातका ममाद्यसि ॥ किमरुद्र
प्रतिमा कार्या त्वरया हमुपा नये ॥ सप्तदिह हरं गौरी मेरावतमिभाननां ॥ कृत्वा तपूजनं मातः सम्यक् फलं मयं वप्स्यसी ॥ सूतौवाच ॥
इत्थं काश्यपोपार्थे गंगातिरं समाहितः ॥ तत्र तुल्या च गौरी शंखकुंति सभिरितैः ॥ तस्य तु शोभेच्छुभः समया चैव रस्तुतः ॥
अर्जुनोवाच ॥ देवदेव जज्ञसी न गौरी हरं वसंयुता ॥ गृहाण पूजां मागं सुमममा तु गृहे न घ ॥ सूतौवाच ॥ तथेयुः कृत्वा हरस्तस्य
तादृशो गृहमागतः ॥ साष्टांगप्रणता गौरी कोतिपूजो मया कुरुत ॥ चोपहारः स पूजयेन्नेव द्यादीभिरुत्तमैः ॥ तुलावतुष्टिभा

वतकांड

वैनोरीदृष्टततोब्रवीत्॥ गौर्योवाच॥ कुंतितेपरितुष्टास्मिवरंवरयस्वव्रते॥ कुंत्योवाच॥ धर्मि सर्वसंपत्तिं सर्वसौख्यंतयोत्सवं॥ प्रयच्छ
सम्पुत्राणां सहाय्यमकं दकं॥ मामास्तेयाहताभक्तिस्तहिजन्मनिजन्मनि॥ त्वं व्रतमेतत्करिष्यंति तावद्वोकमवाप्नुयात्॥ नदारिद्र्यं
वेधव्यं न शोको नापि दुःखं॥ कुर्वन्ति नाव्रतमिवैदं कदाचित्संभविष्यति॥ सुतोवाच॥ तथेत्यक्त्वा ततो गौरी तत्रैवांतरधीयते॥ एतद्भुतं
सकळदुःखविनाशः दक्षसौभाग्यराज्यफलसाधकमाचरति॥ यद्यो पितः सुखसमस्तमिहोयं नु जगौ स मिपमुपयाति च वेदेन
ते॥ ॥ इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे कृष्णमुधिष्ठिरसंवादे अस्ति गौरीव्रतं संपूर्णं॥ ॥ अथ विराट्कथा लिख्यते॥ ॥ सुतोवाच॥ वन
वासंगते भूपधर्मपुत्रमुधिष्ठिरः॥ द्रोपदीपरिपश्ये धौम्यधर्ममृतावरं॥ ॥ द्रोपद्योवाच॥ अयं भुजते पूर्वी प्रा अस्माकं मुनि
सत्तमा॥ तथागतं वनं विदुर्किं कार्यमधुना मया॥ सुतोवाच॥ तच्छूना वचनं तस्या धौम्या धर्ममृतावरः॥ पापाप्युपा
पयामास व्रतमेकं सुदुर्लभं॥ धौम्योवाच॥ शृणु देवी प्रवक्ष्यामि सर्वकामप्रदं व्रतं॥ अत्र वृष्टिकरं सद्यो करं प्रेष्य शस्करं॥
रविरोहा व्रतं नाम सर्वपापप्रनाशनां॥ कलशं कमलाकीर्णं मीनचक्रं पाकुळं॥ सामुद्रमिव सप्तोत्पलं द्रुकांतसमं॥ सुखदं
सर्ववृणानां रज्यद्वैतविनाशनं॥ अत्रार्थे कथयिष्यामि इति हासपुरातनं॥ प्रतिष्ठापितुं रम्ये विष्णुधर्मा भवद्भिजः॥ तस्य पत्नी विशाळा

हा सा ध्यापति परायणः॥ कावेन मिथुनं जज्ञे तस्यांतस्माद्भिजोत्तमात्॥ ततो बड्गते कावेकाळधर्ममुपोयिताम्॥ ॥ भिक्षाटणप्रकु
र्वीणां विष्णुधर्माद्भिजश्चो ब्रह्मणी च पतिव्रता॥ पत्नि देवव्रतानां मीचिंतामरुहते यो॥ शुधासंप्रीडितो तस्योः कन्या पुत्रो बभूवुः॥
भिक्षाटणप्रकुर्वीणां भ्रमंतो विषयांतरं॥ काळयोगेन संप्राप्तौ का शिराजपुरं प्रति॥ प्राकारं परस्वोभ्यां वरं जितं वस्तु निस्तरं॥ प्रासाद
माळा विमाळं विज्ञानरातसंकुळं॥ मणिकुट्टिमभूभागं रत्नसोद्यानमंडितं॥ चंदनागरुकर्पूरजळसिक्तमहापथं॥ नानारत्नप्रभो
द्भासिवनमाळा विभूषितं॥ भास्करासनसंयुक्तं नृपगीतमनोहरं॥ तत्र कुंडलकायां कोटविक्रयतत्परो॥ अयं प्रणारक्षार्थं
चित्तशोकपरिप्लोत॥ युवंनि वसतो तत्र स वस रगणाततः॥ एकदा तो वनंगत्वा दिनोद्भगता कुळं॥ दुरावरके कभिः परि
पूर्णमनोहरं॥ हृदि ह्यक्षमलूकं कजराजिविराजितं॥ नानापतंगसंघुष्टं दृष्ट्वा पदुवशोभितं॥ शालचंद्रकपुंजागपुष्पके
सरवासी तै॥ तमात्तिता लशोरभिर्जुनपादळ॥ चंपकाशोकपुंजागकर्णिकारसकेतनं॥ भ्रमाणो नु संप्राप्तो सरोवरमनुज
मं॥ यादौ गणसमाकीर्णं वनमाळा विराजितं॥ सदा क्रूरणारवितं घोषेन क्रान्तिसेवीतं॥ गोविणोपाश्रीत तरुमुजुं नाश्रीतमंड
लं॥ माहानिष्ठाश्रितकुळं कृतचक्रपरिगहं॥ पाणी स्थिताक्षकमलं नारायणमिवापरं॥ तत्र भक्तिपरदेव पूजे यतं दर्शयितुं॥

व्रतकांडः

देवानां नाना नाना देवानां सार्धं नमो ॥ कथयंतं कथां दिव्यां मुपस्कृत्य सकौस्तुके ॥ उच्यते किमिदं नाम व्रतं दीनकृपाकरं ॥ कथं कथं
ने कथं कथयंतु वरप्रदः ॥ ताडतुः शृणुतां सम्यक् व्रतानां मुत्तमं व्रतं ॥ तादृशं कृदिनं प्राप्य पश्य विसंयुतं ॥ प्रातः काले समुद्रं
यदंतरा वनपूर्वकं ॥ स्नात्वा पूर्वमुखं वास्तवा जानुभ्यां भवनिगतः ॥ सकुशोदयमादाय नाम्न पात्रं ततो व्रीहीत् ॥ कलामभिप्रतिज्ञा
यमुचिहत्स्नानमेषयेत् ॥ प्रसूत्रयंतं दानूर्णं गृहीत्व मर्दयेद्द्वयं ॥ निस्त्रावमेकं प्रसेनं प्रसेनं समस्तकदिः ॥ प्रसेनापपकाः सत्यं
नैवेद्याय प्रकल्पयेत् ॥ पञ्चमण्डलं कृत्वा स्थाने गोमयलेपिते ॥ पत्राक्षतं सामद्राय अद्रयेद्रासरं प्रभुं ॥ प्रसाकरसमागच्छ सर्व
भुतानुकेषकं ॥ रत्नपारंगमस्तरे वैश्वर्यसमागच्छ प्रकमेष्टु ॥ आवाहनं ॥ अनेनावाह्य संस्थाप्य पाद्यं दद्यात्समाहितः ॥ कोपसारं समानीतं ना
नापुष्पस्तवासितं ॥ चंदनागरुसंमिश्रपाद्यं तदतिगुह्यं ॥ पाद्यं ॥ चंदनागरुकर्पूरदधिपुष्पजके समं कुरादुवायत्रकं श्वसूर्याध्यप्रतिगृ
ह्यतां ॥ अर्घ्यं ॥ कर्पूरकंदलीपत्रकृष्णागरुस्तद्वर्षितं ॥ सुगंधवरवत्सलं गृहाणा च मनमम ॥ आवाहनं ॥ दधिद्वौ घृतैर्मिश्रं प्रत्येकपकस्य
तं ॥ आहारं सर्वदेवानां मधुपर्कप्रयत्ने ॥ मधुपर्कं सर्वोषधीसमायुक्तं चंदनागरुमिश्रितं ॥ सत्त्वं देवं सत्त्वानां पानियं प्रतिगृह्य
तां ॥ स्नानं मळयाभुदरं मुतिसमुद्रवपवननाशनोऽगस्तुतनुं ॥ वैद्वज्जगत्कृति तत्सर्वदिनं व्रतं गृहाण मदीयं तं चंदना

स्थापारणं भोजनं भवेत् धारणे तु दिने प्राप्ते अर्घ्यपूर्वं निवेदयेत् धारणं तु ततः कार्यं मंत्रमष्टाक्षरं जपेत् अष्टोत्तर
शतं दद्यादध्यं देवाय ते नमः समाप्तिमासिराजं द्रु कुर्यादुद्यापनं बुधैः चातुर्मास्यव्रते चापि मासे मासे तदकारयेत् उ
पवासादिने प्राप्ते पुण्याहं कारयेत्परं आचार्यवरयेत्पश्चाद्ब्राह्मणं तु ततः परं स्वर्णप्रतिमां कुर्यात्लक्ष्मीनारायणस्य
च पूर्णकुंभं तु संस्थाप्य पूजनीयां त्रयलतः पंचामृतं न पुष्पैश्च तुलसीदलसंयुतैः मालतीकैतकीपुष्पैर्मल्लिकाकु
स्तैर्मैस्तथा रात्रौ जागरणं कुर्यात्पुत्राणां पठनादिभिः प्रातः काले समायाते ब्राह्मणानां निमंत्रयेत् चातुर्मास्येश
तं राजन्महाविंशतिसंख्यया यथाशक्त्या तुरोजं द्रु ब्राह्मणानां निमंत्रयेत् पश्चात्संध्यादिकं कुर्यात्ततः पूजां समाच
रेत् पश्चादग्निं समाधाय होमं कृत्वा यथाविधि निषुसीदेति मंत्रेण जुहुयात्तु तिलोदनं अष्टाक्षरेण मंत्रेण जुहु
याद्दुतपायसं लक्ष्मीनारायणो देवस्तु नंत्रयापि देवताः पूर्णा कृतिं ततः कुर्याद्भूमिशेषं समापयेत् ब्राह्मणान् भोज

नकोडं

येस्त्वादाचार्यपूजयेत्ततः एवं कृत्वा महाभाग ब्रह्महत्यादिपातकैः मुच्यते नात्र संदेहोऽस्मात्कुरु महाव्रतं कथयिस्व महाव्रतं
हत्वा वाकीनमव्ययं रामादिष्टततो भूत्वा कृत्वा धारणपारणं होमादिकं विना वापि तस्य पुण्यप्रसावतः जितेन्द्रियस्ततो भूत्वा
ब्रह्मभूतसिद्धिणा वराः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कुर्याद्धारणपारणं इन्द्रियाणां वशार्थाय सर्वपापप्रशान्तये तस्मात्त्वमपि राजेंद्र इदं
व्रतमनुत्तमं किं दोनेन तपसा किं वा किं मन्ये व्रतसंनयैः धारणपारणं कुर्याद्भूतानामनुत्तमव्रतं सर्वयज्ञेषु तीर्थेषु सदा दानेषु यस्मिन्
लं तत्फलं समवाप्नोति कुर्याद्धारणपारणं एवं कृते महापुण्यं तपसामनुत्तमं तपः यज्ञानां च महायज्ञो व्रतानामनुत्तमं व्रतं
तस्मात्त्वमपि राजेंद्र कुर्विदं विधिपूर्वकं बंध्यादिवधे जैर्दोषो मुच्यते नात्र संशयः कथयिस्व व्रतं श्रेष्ठं कुरु स्वप्नपुरीं य
यौ पूज्यमानः पौरजनेः समस्तेः पांडुपुत्रकैः युधिष्ठिरस्तुराजर्षिश्च करेदं महाव्रतं विमुक्तं सर्वपापेभ्यो वशीपश्चा
त्तमो भवेत् इति श्रीभविष्योत्तरपुराणेश्रीरुद्रयुधिष्ठिरसंवादे धारणपारणव्रतोद्यापनं समाप्तं श्रीरस्तः

तेयनमः ॥ रोहिणीसहितयेति ग्रहाणां ध्यानमो नमः ॥ ततस्तप्तो जनं कुर्यात्पात्रे वा डीतव्रतः ॥ भूमौ शौयाजितकोधो लोभरुम
विवर्जिता ॥ प्रतिमासं तु यः कुर्यात्तस्मिन् पुण्यं न्येकमेव वा ॥ अथवा जन्ममर्यादा तस्य पोषं भयं कुतः ॥ दारिद्र्यं न भवेत्तस्य संकष्टं नि
भयति वा ॥ वत्सरांते द्वादशवैशाखमासौ जयेत्तथा ॥ विद्याधीलभते विद्यां धनार्थि धनवान् भवेत् ॥ कुमारि वैवर्णनारिं सो
भाय्यं वसुवासिनी विधवाय दिवा कुर्यात् न वैधव्यं लभेत्कचित् ॥ शृण्वतीये व्रतमिदं शुभमिदं श्रुतिं स्तुतुं स्वर्गविमरो रथपूजा
कामः ॥ नित्यं भवति ललना पुरुषास्सखीन्याते पुत्रपौत्रधनं कामफलं पृथिव्या ॥ एवमुक्त्वा ततो व्यासस्तत्रैवांतरधियता ॥
युधिष्ठिरस्तु तत्सर्वमकरोद्वाद नंदन ॥ तेन व्रतप्रज्ञा वेन स्मृता ज्येष्ठात्मना नृत्प ॥ हत्वारिपुत्रकुरुक्षेत्रे पुत्रमित्रसमन्वितः ॥
इति श्रीभविष्योत्तरपुराणसंकष्टचतुर्थीव्रतकथा समाप्तः ॥ अथातो शुक्लद्वादशीव्रतोद्यापनविधिरव्याख्यामः ॥
आषाढकर्तिके योः शुक्लद्वादश्यां दिवा सत्राद्विते स्यातां तन्मांसेषु विधियते ॥ दशम्यां मेकमुक्तं तु स्तथा वनपू
र्वकं ॥ एकादश्यां शुक्लत्वा कृत्वा चार्घ्यं बहुकृतं ॥ श्रुताध्ययनसंपन्नं कोपलोभविर्वर्जितं ॥ उपोषणीयतो नात्रावावा
र्यसहितो व्रति ॥ कुर्याद्दाराधनं विष्णुः शक्वाभक्त्या जगद्गुरोः ॥ देवालयगवांगोष्टे शुचौ देशे वा गृहे ॥ अष्टौ गुणां

व्रतकांड

तांवेदीवतुरस्त्रं प्रकल्पयेत् ॥ वितस्ति द्वयविंसीणां मक्षतैः परिपूजितां ॥ तस्योपोदशपत्रं च कमलं परिकृतम् ॥ तन्मध्ये स्थापयेत्कृतं ॥
 नाविनं शुभं लक्षणं ॥ बलं सौम्यं तैः पूर्णं सीतवस्त्राभिशोभितं ॥ अश्वत्थपर्णयुग्मेन पिहितं नर्तितं ॥ समं तादृशं कृतं नैवना
 मभिकेशवादिभिः ॥ गणेशमातृकां चैव दुर्गाक्षेत्रपतिस्तथा ॥ समहितमना कणाद्यां न्येषादिषु विन्यसेत् ॥ ततो देवं वसो
 वणं स्नाप्य पंचामृतादिभिः ॥ गंधपुष्पाक्षतौशीभये पुण्यजलैः शुभैः ॥ गत्वा वारयेत्कुम्भे रमायुक्तं च तुभुजैः ॥ ॐ नमो वि
 ष्णवे तुभ्यं भगवं परमात्मने ॥ ह्रीं ह्रीं स्त्रीदेवकीदेवकी त्रैलोक्येश्वर उन्नम ॥ अजोनदिपरो आत्मा सर्वलोकपितामहाः ॥
 क्षेत्रज्ञः श्रीभक्तो विष्णुः श्रीमन्नारायणः परः ॥ त्वमेव पुरुषः सत्प्राणी द्वियो सि जगत्पते ॥ यज्ञे जः परमं स्रष्टुं ते नमो वेदिका
 विशा ॥ ॐ भूपुरुषमावाहया ॥ मी ॥ ॐ भुवः पुरुषमावाहयामि ॥ ॐ स्वः पुरुषमावाहयामि ॥ ॐ भूर्भुवः पुरुषमावाहय
 मि ॥ इत्यादि आवाहयेत् ॥ रुक्मिणीं स्त्रीं चतुस्तद्वत्परिव्रतां ॥ अथ अस्ति गौरिव्रतकथा ॥ सुतावाच ॥ कुंत्या वनादुपेता
 तायां आस्तीनां पुरमुत्तमं ॥ आनितायां नरेन्द्रा पंचभिस्तनयै सह ॥ तस्मात्कुशकमनस्त्वमाजगामापमाधवः ॥ अस्ति
 वंध्यस्त्वरवासी नंददेवदेवं जनार्दनं ॥ उवाच कुंभिसानंदं स मे सपरमं वचः ॥ कुंत्यावाच ॥ धन्यास्मिं कृतपुण्यास्मिं सनाथा

परंतप ॥ याहं संभाविता ह्यस्मि त्वया यदुक्तं कोद्व ॥ यदीमे संप्रसन्नो सिद्धदा चक्षुर्व्रतं विज्ञो ॥ यद्विधायस्त्वरवंराज्यं प्रप्तुं यात
 नयैः सह ॥ कुरुवाच ॥ कृतिते कथयिष्यामि व्रतानां मुत्तमं व्रतं ॥ यस्मिन्त्वास्त्वरवसंतानधनधान्यसमान्विता ॥ विधूतपुच्छ
 तापुण्या नारी सौभाग्यमश्नुते ॥ अस्ती गौरी व्रतं भद्रं कुरुषु विमानसा ॥ यत्कृत्वा भक्तिभावेन तत्सर्वं तैवां कृतं फलं ॥ कुंत्यावा
 च ॥ यत्रोक्तं व्रतं नापविधा नंतस्य कीदृशं ॥ केन पूर्वकृतवीर्यतन्मे ब्रूहि जनार्दन ॥ कुरुवाच ॥ केलास शिखरे पूर्वहस्तसं
 स्थो दिवाकरो ॥ प्रणम्य देवमाचक्षु तप्यते मानसं मम ॥ ईश्वरवाच ॥ देवि पूर्वनिदिता सीहस्त रुक्षगते रवौ ॥ नस्तु सव्यं दि
 वाक्षत्रं विदितं तस्य तत्फलं ॥ शृणु देवी त्वया येन दृष्टो हंता दृशः प्रिये ॥ तत्कुरुषाधुना देवी हस्तगौरिव्रतं शृणु ॥ येन पू
 णव्रतानारी संपूर्णव्रतं तामियात् ॥ त्वमेव सर्वसंपत्तिपुत्रपौत्रसुखान्वित ॥ बार्वत्योवाच ॥ अदिश्यतं व्रतं नापवि
 धां नेन महेश्वर ॥ आरंभोस्य कदा कार्यः कीदृधिः कस्य पूजनं ॥ ईश्वरौवाच ॥ यस्मिन् न हनिहस्तेन युज्यते वरु
 णसदृधिः ॥ तस्मिन् कुर्यात्प्रयत्नेन सौवर्णं कुजरोत्तमं ॥ कांचनी प्रतिमा गौर्या हेरंबस्य हरस्य च ॥ तस्योपरिविधा त
 व्यासर्वाङ्कं करभूषिता ॥ अथाहं कांचनैः पुष्पैः पूज्यो मुक्तस्तैः शुभैः ॥ नैवेद्यं च दनं चैव शृणु यत्प्रसह कथां ॥

व्रतकांड

९९

दिने चतुर्दशे प्राप्ते सस्नाता शुचिमानसा ॥ शुक्ल वस्त्रधरा ॥ श्वाभानवेर्ष्य समहित ॥ पूजाग्रे सखिले स्थापयेत्प्राति
मा शुभं ॥ स्वर्णभाजनयुग्मं वपकां नैपरिते शम्भे ॥ साधयेद्योदशमितं नैवद्यपरिकालयेत् ॥ फलानि सवर्णानि
शुभाभा निसमुपाहरेत् ॥ पूजयेत्स्वर्णकुसुमेः पुष्पैः श्वान्ये सुगंधिभिः ॥ चंदनैर्विविधैः पुष्पैः तथा पत्राक्षतैः शुभैः ॥
ध्यायेच्च हरये गौरी हरये रं वसं युतां ॥ दक्षिणां च ततो ह्वापश्चादा विविसं जयेत् ॥ धेस्तोत्रयोदशमितं नदीपकां
क्षिप्य नम्रदूपां चितं ॥ पतिवत्यै स्त्रियै दद्यात्तावन्ती स्वयसाहरेत् ॥ व्रतं समाचरेत् वीया वदूषत्रयोदश ॥ स्वर्ण
भाजनयुग्मं वपतिवर्षे विवर्द्धयेत् ॥ ततः चतुर्दशवर्षे तु दद्यात्पनमानरेत् ॥ सशंभूतनयां गोकं च निंकां च नेशम्भे ॥
पूर्वाक्तविधिना पूजा वासराणि त्रयोदश ॥ चतुर्दशे तु दिवसे संमता प्रातरुष्णिता ॥ कृतोपवासनियमा सस्नाता
शुभवेष्ट्यनि ॥ स्नोपयेत्वा ततो दक्षिणं नक्तं कुर्यात्ततो च नै ॥ सत्यविशतिपात्रेषु पूर्वोक्तेषु विशेषतः ॥ पूर्वोक्ते मेवप
कां भविष्यसे च पृथक् पृथक् ॥ पतिपत्नितो जयित्वा मुजितस्वस्थमानसा ॥ एवं ही व्रतं कृत्वा सर्वकामानवाप्नुयात् ॥
सकथं पूजयिष्यामी सा त्वं चित्तव्याधां कृपा ॥ जेन दिव्रतमेतद्दिना त्रकार्ये विचारणात् ॥ पार्वयो वाच ॥ सावर्णी

अस्वें चंदनं दिव्यं गंधाद्रास मनोहरं ॥ विदेपनं सुखे चंदनं प्रतिगृह्यतां ॥ अर्चेत प्राचेत ॥ गंधं ॥ अक्षतां
धवकं देवसि ॥ द्रुगंधं धर्षयित्वा ॥ मस्तोदनामया देव चरसा हि प्रदायक ॥ अक्षतां त्स ॥ सुगंधीनि सपुष्पाणि
वरसिद्धिप्रदायक ॥ मया देतानि पूजयेत्पुष्पाणि प्रातर्गृह्यतां ॥ पुष्पं सम ॥ ॐ वक्रतुंडाय नमः ॐ एकदंताय
न ॐ महोदराय ॐ ओं विकाराय नमः ॐ विधिराजाय ॐ धूम्रवर्णाय ॥ इति प्रदक्षोदो प्रथमा वरणां ॥ ॐ अ
णिमाय ॐ महिमाय ॐ गरीमाय ॐ रुधिरमाय ॐ प्रात्यैनमः ॐ प्रकामाय ॐ इशत्वाय नमः ॐ वि
शीढाय नमः ॐ इति दक्षमध्योदितया वरणां ॥ ॐ वासुकाय नमः ॐ कर्करंकाय नमः ॐ गुरुगुरुकाय नमः
ॐ शंखनिधेय नमः ॐ पद्मनिधेय नमः ॥ इति दक्षप्रतर्तीय वरणां ॥ ॐ इंद्राय नमः ॐ अग्नये ॐ यमाय नमः ॐ
निसतय नमः ॐ वरुणाय ॐ वायवे नमः ॐ कुबेराय नमः ॐ इशानाय ॥ इति दक्षो गेता कृपाका वपूजयेत् ॥ च
चतुर्थ वरणां ॥ इति दक्षाणीत द्वावतः ॥ इति व्रतं ॥ चतुर्थ वरणां ॥ अनेताय नमः ॥ पूर्वशाना योर्मध्ये ब्रह्माय

नमः॥ चतुराग्रे पूर्वोदिव ज्ञाय नमः॥ स्वास्ति कायन० इन्द्राय० स्वर्गाय० पाशाय० अंकुशाय० गदाय० त्रिशूलाय०
न० चक्राय० पद्माय० इति पंचमवरप्र॥ सुमुरवाय० पतये नमः॥ नानिपत्रं० उमासुताय० करविरपत्रं०
गजाननाय० चूतयंत्रं० लंबोदराय० जंबुयंत्रं०
कपत्रं० गजयंत्रं० पयासयंत्रं० माहागजाय० हरसूत्रवेन० चंप
नाय० शमीयंत्रं० मोह कहस्ताय० अंकयंत्रं० पुनःपत्रं० दुतारा
विनायकाय० धुतुरयंत्रं० कपिलाय० बिल्वप
त्रं० शिंतदंताय० कपिस्थ पत्रं० समर्पया० मुषक
वाहनाय० विष्णुक्रांतय० तप० विकटाय० दंदि
पत्रं० सरपज्ञिताय० जवीरयंत्रं० हेरंवाय० नग३ पत्रं० अचंचळकर्णाय नमः॥ मातुवि

गपत्रंस० भाट्यं दाय० अपामर्गपत्रं० अघनाशनायन० बदरीपत्रं० सवसिद्धिप्रदायकाय० आमळकीपत्रं० इत्येकविंश
तिपत्राणि॥ ॥ देशांगुलं धूपसुगंधचमनाहरं॥ उमास्तु तप्रीती करुणहाणवरदोभव॥ ॥ धूपंस०॥ ॥ गृहणमंगलादे
वधतवर्तिसमन्वितं॥ दीपलानत्रदं देवीरुद्रप्रीयनमोस्तुते॥ ॥ दीपंस०॥ ॥ सद्यतसगुंडचैवमोदकोद्यतपात्रितान॥ नैवेद्यं
पुष्पदोषानमस्ताविचनानि॥ ॥ नैवेद्यं०॥ ॥ पूगीककुमितीतंबुलं॥ ततो दुर्वाकरांगुल्यवशातिचैकमेवच॥ स्तुत्यं नृपदेवीति
विष्णोमंत्रतः पृथक्॥ इवीयुर्मंगदहीत्वा तपूजयते नंतरं॥ मंत्रेणात्यन्तरात्तं दुर्गमित्रं पृथक्पृथक्॥ गणाय धूपमाहा देवप्रियपुत्र
भयप्रदः॥ इवापूजांगुल्यवशात्तं॥ गतिगणानसर्वेषामविकागर्भसंभवो॥ इवापूजांगुल्यवशात्तं॥ गणाय धूपमाहा देवप्रियपुत्र
ध्यानमास्तु॥ भक्तानां स्मरणदेवसपश्येच्छदिभो॥ इवापूजांगुल्यवशात्तं॥ शशिनाथकनमोस्तुते॥ अंतस्तु देवताधाय तारास्तु
त्यध्वप्रभो॥ इवापूजांगुल्यवशात्तं॥ पुत्रतमोस्तुते॥ स्वेदवरदभूतेशायमायुधध्यायभवा॥ इवीकरासं० एकदंतमोस्तु
ते॥ उमानंदेश्वरदृष्ट्या कृतोसाभोग्नवैक्रक॥ दुर्वा० इभवक्रेनमोस्तुते॥ नृपकोतमारुह्य जीतो वारीराहवे॥ ॥ इवापूजा०॥
॥ ॥ नमामृषकं वाहनध्व॥ ॥ ॥ अग्निभद्रां कुरुयस्य गुरुग्याप्रदो नवा॥ इवी० कृतारुण्डरवनमः॥ १०॥ गणाय धियनमस्ते

ब्रतकांड.

नम्रावैगंधं रथ्या ब्रह्मकृतः॥ विनायकेति पुण्याणि ध्यात्वा मासकृता यव॥ रुद्रप्रीया रथेति नैवेद्यं नैवेद्यं विघ्न
नाशने॥ वस्य सर्वप्रदं युग्मं रक्तं दद्यात्समाहितः॥ ततो हवीं कुर्यात्पुनश्च एकविंशति सरयया॥ पूजनीय प्र
यत्नेन एभिर्नामपदं पृथक्॥ गणाधिपते मस्तेस्त उमापुत्रघनाशने॥ एकदंते भवकेति तथा मूषक
वाहन॥ विनायकशेषु त्रैलोक्ये सर्वसिद्धिप्रदायक॥ कुमारगुरुवत्तुभ्यं सर्वसंकटकुताराशन॥ हवीं युग्मं
हीत्वा तु गंधयुग्मं प्रपूजयेत्॥ एकैकेन तु नाम्ना च पूजयेत्कनैः सर्वदा॥ ततः सर्वमयं विघ्नशायनं वेद
प्रायश्चित्तं चः स्वयं वा ज्योतिषा शशा॥ एकं गणाधिपदद्यात्स नैवेद्यं नृपोत्तम॥ ब्राह्मणा भोजयेत्पश्चात्कृतं लविर्वाजितं॥ आ
दीक्षितानि तु कर्म पूजयेद्विघ्नदेवतं॥ विनायकतु प्राणिमावस्त्रयुग्मं समन्वितं॥ सदा शिवा विप्रप्राय दद्यात्विघ्नो
पशान्तये॥ एककृते धर्मराजगणनाथस्य पुजनं॥ विजयस्ते भवन्ति सत्यं सत्यं मया दितं॥ त्रिपुरहंतु कामे

गणेशाय नमो नमः १ प्रतिग्रहणमंत्रः॥ ब्रह्मणां प्राथ्यो॥ आशिषो गृह्णित्वा॥ अथ देवस्य पुण्याजं किंदत्वा॥ ॐ
गजाननाय नमः॥ ॐ एकदंताय० ॐ विनायकाय० ॐ स्वर्णादीपदेहाय न० उमाकृताय० अघनाशनाय० लंबोद
राय० शरपणाय न० अनंताय न० भरणाय० कल्याणाय० रुद्रप्रीयाय० गजवक्राय० कपिलाय न० भोक्तृवाय०
सर्वसिद्धिप्रदायकाय० गणाध्यक्षाय० विघ्नशाने नै० यकृतज्ञाय न० हेरवाय० मूषकवाहनाय० कुमारगु
रवे न० निपसीद गणपतये न० इति पुण्याजं किंदत्वा॥ ॥ इदं पूजयेत्॥ देवदेव गणाध्यक्ष सरासं रत्नप्र
दा॥ निविधेः कुरु मे कार्यं पूजितं त्वं मया न च॥ ॥ इति प्रार्थना॥ ॥ ॐ नमो विघ्नराजाय सर्वसिद्धिप्रदायक॥ क्ष
मस्व मत्कृतं पूजां गृहीत्वा विरहप्रभा॥ ॥ इति समापनमंत्रः॥ ॥ मंत्रेणानेन संप्रार्थ्यो देवदेव जगद्गुरो॥ न्यूना
धिका कृतं मोहा॥ परिपूर्णं तत्तु मे॥ गणेशाय नमः॥ पादौ० अघनाशनाय० जानुद्वयं० स्वेष्टवाहवे न०
उरुद्वयं पूजयामि॥ विविधहवै न० कटिपूजया० लंबोदराय० गजकर्णकाय० हृदये प० कपिलाय न०

मः सनौपू० जयार्थिनेनमः भूलद्वयं पू० स्थूलकंठाय० कंठं पूजया० स्कंदाय० स्कंदौ पूजयामि॥ पाशहस्ता
यन० हस्तपू० गजवक्राय० वक्रपू० किकटनेत्रा० नेत्रं पू० सर्वसिद्धिप्रदायकाय नमः शिरपू० सर्वेश्वराय० सर्वा
पूजयामि॥ आवाहनं तज्ज्ञानामि न जानामि तवर्षणं॥ पूजां जीवन्तज्ज्ञानामि क्षम्यतां परमेश्वर॥ यसमृत्याज
नामोक्त्या॥ ॥ श्री॥